

Манжула Андрій Анатолійович,
професор кафедри галузевого права
та правоохоронної діяльності, доктор юридичних наук
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: mors200708@ukr.net

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена актуальній проблематиці інформаційного забезпечення фінансової децентралізації в Україні. Автором досліджено доктринальні погляди зарубіжних та вітчизняних науковців щодо поняття фінансової (фіскальної) децентралізації. Запропоноване авторське визначення поняття фінансової (фіскальної) децентралізації як передачі від центральних органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування повноважень (шляхом розширення можливості управління доходами та видатками), відповідальності за формування фінансової політики та відповідних ресурсів з метою розширення участі населення для підвищення ефективності використання фінансів кожної окремої об'єднаних територіальних громад. Автором зауважено необхідність запровадження максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування як основного принципу трансформації управлінської моделі в Україні, що забезпечує можливість реалізації волевиявлення народу у сфері фінансів. У статті встановлено, що з погляду на специфіку місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад особлива увага має бути приділена належній організації бухгалтерського обліку для інформаційного забезпечення управління доходами. Автор підкреслює, що реалізація принципу відкритості як інструменту практичного здійснення фінансової децентралізації влади базується на трьох показниках: публічній контрольованості функціонування органів, доступності для населення інформації стосовно їх діяльності та чутливості до ідей, що виникають у громаді. У статті проаналізовано підходи дослідників у сфері фінансової децентралізації. Автором зауважено, що інформаційне забезпечення цього процесу можливо реалізувати шляхом встановлення власних обов'язкових процедур публічності і прозорості витрачання бюджетних коштів, що обумовлять цілеспрямованість витрачання бюджетних коштів на місцях.

Ключові слова: місцеве самоврядування, фінансова (фіскальна) децентралізація, інформаційне забезпечення, місцевий бюджет, реформа децентралізації, публічність та прозорість

Manzula A. INFORMATION SUPPORT OF FINANCIAL DECENTRALIZATION IN UKRAINE

The article is devoted to topical issues of information support of financial decentralization in Ukraine. The author explores the doctrinal views of foreign and domestic scholars on the concept of financial (fiscal) decentralization. The author's definition of the concept of financial (fiscal) decentralization as the transfer of powers from central executive bodies to local governments (by expanding the ability to manage revenues and expenditures), responsibility for financial policy and relevant resources to increase public participation to improve the efficiency of each separate united territorial communities. The author noted the need to introduce the maximum level of transparency in the use of budget funds by local governments as the main principle of transformation of the management model in Ukraine, which provides an opportunity to implement the will of the people in the field of finance. The article states that in view of the specifics of local budgets of the united territorial communities, special attention should be paid to the proper organization of accounting for information support of revenue management. The author emphasizes that the implementation of the principle of openness as a tool for the practical implementation of financial decentralization of power is based on three indicators: public control over the functioning of bodies, access to information about their activities and sensitivity to ideas emerging in the community. The article analyzes the approaches of researchers in the field of financial decentralization. The author notes that the information support of this process can be implemented by establishing their own mandatory procedures for publicity and transparency of budget spending, which will determine the purposefulness of spending budget funds on the ground.

Key words: local self-government, financial (fiscal) decentralization, information support, local budget, decentralization reform, publicity and transparency

Постановка проблеми. Сьогодні у всьому світі особлива увага приділяється процесу децентралізації влади, що у свою чергу визначає вектор державної політики. Прагнення децентралізації є широко розповсюдженим, оскільки як розвинені країни, так і країни, що розвиваються, намагаються кинути виклик монополії центральних урядів на формування того чи іншого напрямку державної політики. Наголосимо, що актуальна тенденція реформування системи державного управління в Україні реалізовується в декількох напрямках: політичному, адміністративному та фінансовому, фіскальному, економічному, екологічному. Проблематика дослідження акцентує увагу на значимому аспекті реформи, а саме – фінансовій децентралізації. Теоретики юридичної науки формують доктринальні бачення щодо фінансової децентралізації, а дослідники-практики намагаються виміряти її потенційні наслідки в політичному та економічному розрізі. Фінансова децентралізація базується на передачі повноважень та ресурсів із центрального рівня на місцевий. Питання інформаційного забезпечення процесу фінансової децентралізації викликає наразі особливий інтерес у контексті ефективності формування та управління фінансами об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика фінансової децентралізації місцевого самоврядування стала предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, а саме В.А. Лебедев, Д.П. Боголепов, В. Оутс, В.Л. Андрущенко, О.П. Кириленко, О.С. Дрезденська, Ч. Тібо, Р. Масгрейв,

Л.І.Якобсон, О.О. Сунцова, Д.В. Полозенко, Ю.А. Глуценко. Безпосередньо питання інформаційного забезпечення фінансової децентралізації на сьогодні є актуалізованим серед українських дослідників, однак потребує подальших наукових пошуків.

Мета статті – дослідження організаційних засад інформаційного забезпечення процесу фінансової децентралізації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У західному світі проведена децентралізація виконавчої влади з метою комплексної реорганізації структури управління. Головною ціллю цього процесу було надання публічних товарів та послуг з економічною ефективністю в епоху «держави після соціального благополуччя». Країни, що розвиваються, звертаються до фінансової децентралізації, щоб уникнути пасток неефективного управління, макроекономічної нестабільності та неадекватного економічного зростання [11].

Зауважимо, що фінансова децентралізація може бути ефективним засобом поліпшення економічного та фінансового управління. Але це не панацея від усіх економічних проблем, тому вважаємо, що зокрема реалізація реформи у цьому напрямку забезпечує більший потенціал для вдосконалення системи державного управління. На нашу думку, метою фінансової децентралізації в Україні є зміна концепції та підвищення ефективності використання місцевих фінансів і механізмів їхнього адміністрування.

Одним із ключових концептуальних аспектів реформи фінансової системи є її інформаційне забезпечення. Вивчення особливостей інформаційного забезпечення фінансової децентралізації є необхідним як одного із інструментів здійснення належного контролю за роботою ОТГ при плануванні та виконанні ними бюджетів, управлінні і використанні фінансових ресурсів. Аргументуючи тим, що в процесі децентралізації реалізовується не лише передача повноважень, але й фінансових ресурсів і відповідальності від органів державної влади органам місцевого самоврядування, вважаємо якісними показниками при оцінці інформаційної прозорості управління насамперед інформаційна публічність і прозорість бюджетного процесу, а шляхом їх реалізації – контроль за використанням фінансів не виключно контролюючими владними суб'єктами, а й громадянами кожної новоствореної ОТГ.

З метою комплексного вивчення зазначеної проблематики вважаємо доцільним встановити сутність основних категоріальних одиниць дослідження.

Відтак, фінансова децентралізація в сучасних умовах може розглядатися як обумовлюючий крок до ефективної децентралізації функцій держави у контексті демократичних перетворень. Власне фінансова, або фіскальна децентралізація найбільш популярною серед дослідників західної та вітчизняної економічної науки, однак такий інтерес не сприяв формуванню єдиного поняття або ж правил результативного проведення фінансової (фіскальної) децентралізації.

Швейцарський науковець Д. Коуді розглядає фіскальну децентралізацію як передачу відповідальності за фіскальну політику з національного рівня на регіон, субрегіон або місцевий рівень [12, с. 4]. Так, розуміємо, що разом із комплексом повноважень стосовно наповнення місцевого бюджету та розподілу фінансів, насамперед відбувається передача відповідальності за державну політику у цій сфері.

Дж. Литвак та Дж. Седдон визначають фіскальну децентралізацію як передачу повноважень та відповідальності за державні функції від центрального уряду підпорядкованим або квазінезалежним організаціям, або приватному сектору [13]. Виходячи з цієї риторики дослідників, можемо зазначити, що сьогодні трансформація системи органів місцевого самоврядування та їх компетенції ще триває, а тому категорія квазінезалежності є досить актуальною в умовах поступового відходу від патерналістської моделі побудови державного управління.

Еволюція гуманістичних теорій стимулювала формування нової лінії бачення сутності фінансової децентралізації. Відтак, у визначенні Р. Баля, остання тлумачиться як розширення можливостей людей шляхом фіскального розширення повноважень їх місцевих органів влади [10].

На думку І. В. Мізіної, фінансова децентралізація полягає у передачі джерел доходів місцевих бюджетів з державного бюджету і повноважень щодо управління ними від державних органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування для реалізації ними власних та делегованих державою функцій. Разом з тим, акцентується чіткий взаємозв'язок та відповідність між передачею повноважень та обов'язків та рівнем фінансових ресурсів, дохідних джерел тощо. Схематично розуміємо, що з погляду дослідниці фінанси прямо взаємопов'язані з функціями, що були передані органу місцевого самоврядування [6].

С. М. Баранов розуміє фінансову децентралізацію як процес передачі повноважень управління доходами та видатками з метою збільшення ефективності реалізації даних повноважень та ретельніше управління бюджетними коштами громад [1, с. 116].

Тож, на основі запропонованих позицій щодо розуміння сутності поняття фінансової децентралізації можемо сформулювати авторське визначення останньої як передачу від центральних органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування повноважень (шляхом розширення можливості управління доходами та видатками), відповідальності за формування фінансової політики та відповідних ресурсів з метою розширення участі населення для підвищення ефективності використання фінансів кожної окремої ОТГ.

Серед головних завдань, які потенційно мають бути реалізовані в рамках фінансової децентралізації встановлено, зокрема, запровадження максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування. Тобто, напрямком інформаційного забезпечення докорінної трансформації фінансової моделі у діяльності місцевого самоврядування в Україні є важливим для вивчення. Позаяк, принцип

прозорості формує можливість реалізації волевиявлення народу у сфері фінансів.

Ключовим питанням функціонування кожної новоствореної ОТГ є формування та розподіл місцевого бюджету. Місцевий бюджет передбачається як план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування [3].

Оцінюючи специфіку формування місцевих бюджетів в кожній ОТГ та потребу в проведенні окремих бухгалтерських розрахунків обсягів доходів та видатків, особлива увага має бути приділена належній організації бухгалтерського обліку для інформаційного забезпечення управління доходами [9, с. 51].

У. Оутс звертає увагу передусім на те, що децентралізація видатків має формуватися на основі ефекту асиметричності інформації – оскільки центральні органи влади не в змозі володіти достовірною та повною інформацією щодо думки жителів окремих територій та про особливості виробництва суспільних благ на місцях, функції виробництва таких бюджетних послуг мають бути передані на місця [2].

У комплексі ефективна реалізація принципу відкритості як інструменту практичного здійснення фінансової децентралізації влади базується на трьох показниках: публічності контролюваності функціонування органів, доступності для населення інформації стосовно їх діяльності та чутливості до ідей, що виникають у громаді [5].

Слушною є думка Г. Маркевич стосовно необхідності забезпечення прозорості фінансової операції на всіх стадіях її реалізації. Поряд з тим, інформаційне забезпечення фіскальної децентралізації вбачається в:

- участі громадськості в розробці напрямів соціально-економічного розвитку країни, регіону, території;
- участі громадськості та науковців у підготовці проектів бюджетів; обговорення проектів бюджетів;
- доступі населення до інформації з питань бюджету й витрачання бюджетних коштів на всіх рівнях і в усіх ланках бюджетної системи [4].

Тож, виходячи з вищезазначеної позиції, для кожної ОТГ доцільним є встановлення власних обов'язкових процедур публічності і прозорості витрачання бюджетних коштів, що обумовлять цілеспрямованість витрачання бюджетних коштів на місцях та унеможливають або ж хоча б мінімізують зловживання складністю таких процедур.

У рамках проекту «Фінансова прозорість об'єднаних громад» за підтримки Посольства Нідерландів (програма МАТРА), запропоновано перелік процедур, зокрема такими можуть бути:

- ухвала положення про проведення бюджетних слухань;
- залучення засобів масової інформації на основні етапи бюджетного процесу (схвалення і затвердження бюджету, періодична публікація підсумків виконання та ін., обговорення витрат бюджету в населених пунктах за сприяння старост, як членів виконкому);
- прозорість проведення тендерних закупівель;
- випуск інформаційних оглядів щодо цих процедур та розміщення їх у доступних для мешканців місцях;
- звіти місцевих депутатів і посадових осіб перед виборцями та інші заходи [7, с. 26].

Разом з тим, зазначається, що підвищення ефективності управління місцевим бюджетом обумовлюється активним залученням громади до процесу формування останнього. Позаяк, доцільним може бути застосування інтерактивних веб-сайтів, де є не лише актуальна інформація у форматі відкритих даних, а і функція коментування, обговорення, надання пропозицій [7].

Технологічна підтримка інформаційного забезпечення фінансової децентралізації на сьогодні актуалізується також і стосовно програмних продуктів процесу управління бюджетними коштами. Як стверджують Л. А. Суліменко, С. А. Вітер, для удосконалення інформаційного забезпечення управління доходами важливе значення має сучасна програма ведення автоматизованого обліку «MASTER: Бюджетні установи», яка створена для ведення комплексного обліку бюджетних установ, відповідає вимогам чинного законодавства України та повністю адаптований до українського ринку. Дослідники наголошують, що використання такої програми дозволяє задовольнити інформаційні потреби внутрішніх та зовнішніх користувачів в необхідній інформації, а також надавати інформацію для планування та фінансування, контролю, аналізу формування та використання доходів з метою ефективного управління ними [9].

Окреме місце, на думку Ю. О. Раделецького, у процесі становленні демократичної державної політики у сфері фінансової децентралізації займає позитивна інвестиційна риторика, організаційна культура на рівні органів місцевого самоврядування стосовно інвесторів, підтримка бізнес-ініціатив на рівні місцевої влади [8, с. 30].

Висновки. Підводячи підсумки, можемо зазначити, що фінансова децентралізація полягає у передачі від центральних органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування повноважень, відповідальності за формування фінансової політики та відповідних ресурсів з метою розширення участі населення в управлінні доходами та видатками для підвищення ефективності використання фінансів кожної окремої ОТГ. Одним з ключових завдань фінансової децентралізації в Україні є запровадження максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування. Проаналізувавши підходи дослідників у сфері фінансової децентралізації зауважимо, що інформаційне забезпечення цього процесу можливо реалізувати шляхом встановлення власних обов'язкових процедур публічності і прозорості витрачання бюджетних коштів, що обумовлять цілеспрямованість витрачання бюджетних коштів на місцях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баранов С. М. Проблемні питання процесу бюджетної децентралізації в Україні. Підприємництво,

- господарство і право. 2020. № 3. С. 115-120. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/20.pdf>
2. Бикадорова Н. О. Податкові доходи у фінансовій децентралізації місцевого самоврядування. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7(1). С. 74-83. URL: [http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecnof_2010_7\(1\)_10.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecnof_2010_7(1)_10.pdf)
  3. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. Київ. 2017. 119 с.
  4. Маркович Г. Публічність та прозорість бюджетного процесу – ознака демократичного розвитку країни. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/4992>
  5. Мельтюхова Н. Реалізація принципу відкритості як інструмент практичного здійснення децентралізації влади. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. Вип. 1. С. 165-174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2011_1_24
  6. Мізіна І. В. Фінансова децентралізація та її вплив на систему місцевих фінансів України. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 6-7. С. 41-48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_6-7_7
  7. Овчаренко Т., Боці А., Поворозник В. Особливості формування та виконання бюджету об'єднаних територіальних громад. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). 2017. URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/t_ormuvan_nya_vikon_budjet_final.pdf
  8. Радельський Ю. О. Місцеві бюджети в контексті фінансової децентралізації в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. ек. наук за спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Львів. 2019. 40 с. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/04/aref_radelytskyu.pdf
  9. Суліменко Л. А., Вітер С. А. Інформаційне забезпечення управління доходами об'єднаних територіальних громад. *Наукові горизонти*, 2019, № 3 (76). С. 48-56.
  10. Bahl R. Implementation Rules for Fiscal Decentralisation. International Studies Program Working Paper Series. GSU paper 9901. 1999. Atlanta: Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University. URL: <http://siteresources.worldbank.org/INTDSRE/Resources/3p.pdf>
  11. Bird R. M., Vaillancourt, F. Fiscal Decentralization in Developing Countries. Cambridge: Cambridge University Press. 1999. URL: https://assets.cambridge.org/97805216/41432/frontmatter/9780521641432_frontmatter.pdf
  12. Coady D. Fiscal Decentralization: Objectives, Principles and Challenges. WHO Symposium of Health Financing. 2017. URL: https://www.who.int/health_financing/events/D3S1-Coady-Fiscal-Decentralization-Objectives-Principles-and-Challenges.pdf
  13. Litvack J., Seddon J. Decentralization Briefing Notes. WBI Working Papers. World Bank, Washington DC. 1999. URL: <http://info.worldbank.org/etools/docs/library/8680/Decentralization%20Briefing%20Notes.pdf>

REFERENCES:

1. Baranov, S. M. (2020). Problematic issues of the budget decentralization process in Ukraine. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 3, 115-120. Retrived from: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/20.pdf> [in Ukrainian].
2. Bykadorova, N. O. (2010). Tax revenues in the financial decentralization of local government. *Ekonomichni nauky. Seriya: Oblik i finansy*, 7(1), 74-83. URL: [http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecnof_2010_7\(1\)_10.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecnof_2010_7(1)_10.pdf) [in Ukrainian].
3. Vasylieva, N. V., & Hrynchuk, N. M., & Derun, T. M., & Kuibida, V. S. & Tkachuk, A. F. (2017). *Local budget and financial support of the united territorial community*. Kyiv [in Ukrainian].
4. Markovych, H. (2017). *Publicity and transparency of the budget process - a sign of democratic development of the country*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/4992> [in Ukrainian].
5. Meltiukhova, N. (2011). Implementation of the principle of openness as a tool for the practical implementation of decentralization of power. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy*, 1, 165-174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2011_1_24 [in Ukrainian].
6. Mizina, I. V. (2016). Financial decentralization and its impact on the local finance system of Ukraine, 6-7 [in Ukrainian].
7. Ovcharenko, T., & Bochi A., & Povoroznyk V. (2017). *Features of the formation and implementation of the budget of the united territorial communities*. Mizhnarodnyi tsentr perspektyvnykh doslidzhen (MTsPD). URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/t_ormuvan_nya_vikon_budjet_final.pdf [in Ukrainian].
8. Radeletskyi, Yu. O. (2019). *Local budgets in the context of financial decentralization in Ukraine*. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/04/aref_radelytskyu.pdf [in Ukrainian].
9. Sulimenko, L. A., & Viter, S. A. (2019). Information support of income management of united territorial communities. *Naukovi horyzonty*, 2019, 3 (76), 48-56 [in Ukrainian].
10. Bahl, R. (1999). *Implementation Rules for Fiscal Decentralisation*. International Studies Program Working Paper Series. GSU paper 9901. Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University, Atlanta. Retrived from: <http://siteresources.worldbank.org/INTDSRE/Resources/3p.pdf> [in English].
11. Bird, R. M., & Vaillancourt, F. (Eds.) (1999) *Fiscal Decentralization in Developing Countries*. Cambridge: Cambridge University Press. Retrieved from: https://assets.cambridge.org/97805216/41432/frontmatter/9780521641432_frontmatter.pdf [in English].
12. Coady D. (2017). *Fiscal Decentralization: Objectives, Principles and Challenges*. WHO Symposium of

Health Financing. Retrieved from: https://www.who.int/health_financing/events/D3S1-Coady-Fiscal-Decentralization-Objectives-Principles-and-Challenges.pdf [in English].

13. Litvack, J., & Seddon, J. (1999). *Decentralization Briefing Notes*. WBI Working Papers. World Bank, Washington DC. <http://info.worldbank.org/etools/docs/library/8680/Decentralization%20Briefing%20Notes.pdf> [in English].

Стаття надійшла до редакції: 13.12.2019

УДК 342.9

Брусакова Оксана Валеріївна,
кандидат філософських наук,
Харківський національний
університет внутрішніх справ, декан факультет № 6
<https://orcid.org/0000-0001-6522-8020>
e-mail: advokat.brusakova@gmail.com

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ АВІАЦІЙНИМ ПЕРСОНАЛОМ В УКРАЇНІ

У результаті визначення кола осіб, що належать до авіаційного персоналу, та вивчення наукових підходів до розуміння категорій «правовий статус» та «адміністративно-правовий статус» сформульовано узагальнене визначення поняття «адміністративно-правовий статус авіаційного персоналу». Аргументовано, що зміст адміністративно-правового статусу авіаційного персоналу буде видозмінюватись в залежності від категорій: штурмани, бортінженери, бортрадисти, бортоператори, льотчики-наглядачі, диспетчери управління повітряним рухом, диспетчери із забезпечення польотів, члени випробувального екіпажу, члени екіпажу пасажирського салону (бортпровідники), персонал з технічного обслуговування повітряних суден, екзаменатори з льотної діяльності

Під час з'ясування особливостей адміністративно-правового статусу окремих категорій авіаційного персоналу: а) виокремлено кваліфікаційні вимоги за професійною ознакою, яким мають відповідати особи, що належать до категорії авіаційного персоналу; б) окреслено коло прав та обов'язків, якими наділені різні категорії авіаційного персоналу; в) охарактеризовано гарантії діяльності авіаційного персоналу (зокрема в частині забезпечення його безпеки під час надзвичайних ситуацій, створення безпечних умов для належного виконання покладених на такий персонал обов'язків, усунення факторів, що шкідливо впливають на здоров'я, попередження та зниження захворюваності, інвалідності й смертності, вжиття заходів страхування, пенсійного забезпечення); г) з'ясовано особливості притягнення авіаційного персоналу до адміністративної та дисциплінарної відповідальності. Зроблено висновок про наявність відповідних обмежень та доповнень, які пов'язані з наділенням особи адміністративно-правовим статусом авіаційного персоналу.

Особливу увагу приділено підготовці різних категорій авіаційного персоналу. На прикладі Кременчуцького льотного коледжу Харківського національного університету внутрішніх справ розкрито особливості підготовки фахівців з авіаційного транспорту, льотної експлуатації літальних апаратів, технічного обслуговування і ремонту повітряних суден та авіадвигунів, технологічного обладнання аеропортів, операторів безпілотних літальних апаратів. Сформульовано пропозиції щодо підвищення якості такої підготовки та збільшення обсягів державного фінансування закладу.

Ключові слова: авіаційний персонал, адміністративно-правовий статус, правові засади, правове регулювання, нормативно-правове регулювання.

Brusakova O. LEGAL PRINCIPLES OF IMPLEMENTATION OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS BY AVIATION PERSONNEL IN UKRAINE

As a result of defining the range of persons belonging to aviation personnel and studying scientific approaches to understanding the categories of "legal status" and "administrative-legal status", a generalized definition of "administrative-legal status of aviation personnel" is formulated. It is argued that the content of the administrative and legal status of aviation personnel will vary depending on the categories: navigators, flight engineers, flight attendants, flight operators, supervisors, air traffic controllers, flight controllers, crew members, crew members, crew, aircraft maintenance personnel, flight examiners

When clarifying the peculiarities of the administrative and legal status of certain categories of aviation personnel: a) the qualification requirements for professional grounds, which must be met by persons belonging to the category of aviation personnel; b) the range of rights and responsibilities assigned to different categories of aviation personnel is outlined; c) guarantees of aviation personnel activity are described (in particular in terms of ensuring their safety during emergencies, creating safe conditions for proper performance of duties assigned to such personnel, elimination of factors that adversely affect health, prevention and reduction of morbidity, disability and mortality, taking insurance measures, pensions); d) the peculiarities of bringing aviation personnel to administrative and disciplinary responsibility are clarified. It is concluded that there are appropriate restrictions and additions that are associated with the granting of administrative and legal status of aviation personnel.

Particular attention is paid to the training of various categories of aviation personnel. On the example of Kremenchug Flight College of Kharkiv National University of Internal Affairs, the peculiarities of training specialists in air transport, flight operation of aircraft, maintenance and repair of aircraft and aircraft engines, technological equipment of airports, unmanned aerial vehicle operators are revealed. Proposals have been formulated to improve the quality of such training and increase the amount of state funding for the institution.